

СТ А Н О В И Щ Е

От: *доц. д-р Еленита Кирилова Великова;*
УНСС, КАТЕДРА „ИКОНОМИКА НА ТУРИЗМА“;
Научна специалност „Икономика и управление (Туризъм)“

Относно: дисертационен труд за присъждане на образователна и научна степен **„доктор“** по докторска програма *„Икономика и управление (Туризъм)“* в Международно Висше Бизнес Училище в област на висше образование 3. „Социални, стопански и правни науки“, професионално направление 3.9 „Туризъм“.

Автор на дисертационния труд: *Мила Здравкова Гайдарска*
Тема на дисертационния труд: *„Иновативни маркетингови подходи за развитието на туризма“*

Основание за представяне на становището: участие в състава на научното жури по защита на дисертационния труд съгласно Заповед № 246 от 01.12.2021 г. на Ректора на Международното Висше Бизнес Училище - Ботевград.

1. Информация за докторанта

Докторантът се е обучавал по докторска програма в Международно Висше Бизнес Училище – Ботевград по *научна специалност Икономика и управление (туризъм)* през периода от 2020 година досега. Завършила е бакалавърска специалност по „Икономика“ в Тамбовски държавен университет "Г.Р. Державин", Тамбов (Русия) и магистратура по „Дигитален маркетинг“ в МВБУ, София и „Финанси и Банки“ във ВУАРР, Пловдив. Работи като дигитален маркетинг специалист на свободна практика, владее английски и руски езици.

2. Обща характеристика на представения дисертационен труд

Дисертационният труд е с общ обем от 233 страници компютърно набран текст. От тях 218 страници са въведение, основен текст,

структуриран в три глави, изводи, 8 страници списък на използваната литература, 6 страници приложения. Библиографският апарат включва 140 литературни източника на български и руски език, 23 източника на италиански, немски и английски език и 9 - са интернет страници. В текста се съдържат 18 таблици, 23 фигури, 20 формули.

В структурно отношение трудът е съставен от три глави, увод и заключение. В тях последователно са разгледани теоретичните аспекти на иновативния потенциал на туристическия бизнес, методологическите особености на маркетинга в туризма и възможните иновативни маркетингови компоненти в туристическия бизнес. Структурата на дисертационния труд е добре балансирана и логически издържана.

Темата на дисертационния труд е формулирана добре. Значимостта и актуалността ѝ е ясно обоснована, предвид факта, че „кълъстерният подход, дигитализацията и визуализацията като иновативни подходи в маркетинга предизвикват обоснован научен интерес за постигане на високи резултати при развитието на туристическия бизнес.“ Авторът споделя, че в България поради липсата на достатъчен опит, тяхното приложение в сферата на туристическите услуги е ограничено. Докторантът изхожда от концепцията, че чрез дигитализацията и визуализацията могат да се предизвикат промени във фирмата в посока към рязко подобряване на ефективността ѝ. Тези промени изискват нови организационни структури, процеси, информационни потоци, системи за управление и фирмена култура. На тази основа се изгражда примерна иновативна структура в регионалния туризъм въз основа на кълъстерния подход.

Предметът и обектът на изследване са добре дефинирани, целта и задачите са коректно изведени, като прецизно отразяват извършената изследователска работа от докторанта. Дисертационната теза е развита и доказана, като потвърждаването на отделните хипотези затвърждават изведените твърдения. Със своите достойнства се отличават методологията на изследването и достоверността и обосноваността на резултатите от изследването. Изложението и използваната литература показват, че докторантът се е запознал със значителен брой литературни източници. Стилът на дисертацията е добър (налице са незначителни неясноти). На структурата на дисертационния труд може да се даде отлична оценка.

3. Оценка на получените научни и научноприложни резултати

В дисертационния труд могат да бъдат очертани редица предимства, които са с научен и научноприложен характер. Първоначално логично е

изяснена същността на туристическия бизнес. Акцент е поставен на иновациите в туризма и на клъстерния подход като възможност за развитие на иновативен туристически бизнес. Адаптирана е и система за оценка на иновативния потенциал в туризма.

В основата на методологическите въпроси за маркетинга в туризма са залегнали традиционни и съвременни модели на различни автори. Като иновативни методи за разработване на конкурентоспособен продукт са посочени методът на качествените функции и специализирани методи. При подходите за изследване поведението на потребителя на туристически продукти се анализират етапите в потреблението и типовете потребител, като е използван семантичният подход (тезаурусът) за оценка на потребителите. Изведени са критерии за сегментиране на потребителите и на тази основа е проведено анкетно онлайн проучване на потребителското поведение при избор на туристически продукт в дигитална среда.

Изведеният методически инструментариум дава възможност на докторант Гайдарска да постигне поставената в дисертационния труд основна цел и да реши набелязаните задачи. В резултат от разработването на труда клъстерът е определен като инструмент за регионализация, а дигитализацията като основно средство за брендиране в съвременната среда. Предложени са практики за използване на графичния дизайн в рекламното изображение на бранда и позиционирането му в социалните мрежи. Стига се до извода, че усилията на туристическия бизнес трябва да се насочат по пътя на консолидацията за реализиране на готовност за преход към иновативни подходи за работа.

4. Оценка на научните и научноприложни приноси, публикациите по дисертацията и автореферата

Справката за **приносите**, представена с дисертационния труд, отразява обективно реалните достижения на докторанта. Приемам изцяло изведените приноси. С особена ценност за практиката е предложената матрица за определяне на степента на иновативност на бранда, разкриваща взаимовръзката между брендинг-стратегията и иновативността на туристическия бизнес.

По вид и брой представените **публикации** съответстват на обявените от докторанта в приложения списък и автореферата. Общо са посочени три публикации. Две от публикациите са доклади, а една е статия. Считам, че тези публикации представят реално постиженията на докторанта и са достатъчно представителни, за да ги огласят пред академичната общност и заинтересованите делови кръгове от практиката.

Авторефератът достоверно възпроизвежда съдържанието на труда. Подготвен е в обем от 50 страници компютърно набран текст и е съставен от три части, които в максимална степен отразяват изследователската работа на докторанта.

5. Критични бележки и препоръки

Въпреки достойнствата на дисертационния труд могат да бъдат очертани и някои слабости, които са характерни за всеки млад изследовател. Те не са особено сериозни и с препоръчителен характер, което не поставя под съмнение изразените достойнства на дисертационния труд. Така например необходима е по-ясна обосновка на избора на предложената методика на изследване. Излишно е включването на равнище дисертационен труд на общовалидни постановки, отдавна известни в туристическата литература като например основните и специфични фактори за развитието му. Препоръчвам в бъдещата си работа докторант Гайдарска да насочи усилията си към изследване на подходите за изграждане на успешна брандинг стратегия за повишаване на конкурентоспособността на дестинациите на макроравнище.

6. Заключение

В дисертационния труд са поставени ясни цели и задачи, които докторант Гайдарска безспорно е постигнала и изпълнила. Анализите са коректни, препоръките обосновани и произтичащи от резултатите от изследването. Докторантът демонстрира умения за задълбочен и аргументиран анализ, обобщения и критично мислене. Анализиранията дисертация представлява постижение, което като тематика, теоретични обобщения, изводи и препоръки има своето безспорно значение за теорията и практиката в туризма.

Всичко това ми дава основание да предложа на уважаемите членове на научното жури да присъдят на Мила Здравкова Гайдарска образователната и научна степен „доктор“ по научна специалност „Икономика и управление (туризъм)“, професионално направление 3.9. Туризъм.

15.02.2022 г./ гр. София

Подпис:
/доц.д-р Е.Великова/